קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
ראשון

קונטרס

ט״ו באב - תש״נ

•

מאת

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה שלישית

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים״

770 איסטערן פּאַרקווייַ ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושלש לבריאה
הי׳ תהא שנת נפלאות גדולות
צדי״ק שנה לכ״ק אדמו״ר שליט״א

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חמשה עשר באב הבעל"ט – הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו', שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דיום ב', פ' עקב, חמשה עשר באב ה'תשמ"ז.

מערכת „אוצר החסידים"

א' עקב, יד מנ"א, שנת ה'חש"נ (ה' תהא שנת ניסים),
מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק,
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. יום ב' פ' עקב, חמשה עשר באב ה'תשמ"ז

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים[1], ומביא אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו המבאר ענין חמשה עשר באב[2], דאיתא בפע"ח[3] שהיו"ט דט"ו באב הוא שאז הוא שלימות[4] מילוי הלבנה [והענינים שאירעו בחמשה עשר באב (המנוים בגמרא[5]) הם כמו תוצאות מענינו העיקרי של יום זה – שלימות מילוי הלבנה]. ומדייק בהמאמר, הרי זה שביום הט"ו קיימא סיהרא באשלמותא[6] הוא בכל חודש, ואעפ"כ לא נקבעו ליו"ט מלבד פסח (ט"ו בניסן) וסוכות (ט"ו בתשרי). וביותר אינו מובן, שמפשטות הלשון לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו' משמע שהוא יו"ט גדול יותר מכל הימים טובים, גם מהימים טובים דפסח וסוכות, אף שגם ימים טובים אלה הם בט"ו בחודש[7]. ונקודת הביאור בזה (בהמאמר), שעיקר המעלה דמילוי ושלימות הלבנה ביום הט"ו הזה הוא שהמילוי והשלימות הוא לאחרי חסרון, שלאחרי חסרון היא שלימות נעלית יותר מהשלימות שמצד עצמה, כידוע[8] הכלל בעליות וירידות, דהעלי' שלאחרי ירידה היא עלי' למעלה יותר מהדרגא שלפני הירידה, וכל שהירידה היא ביותר, העלי' היא ביותר. ולכן עיקר המעלה דמילוי הלבנה הוא בט"ו באב, כי בחודש אב, הירידה דהלבנה (וישראל דדומין ללבנה[9]) היא ירידה גדולה ביותר, ולכן העלי' דט"ו באב (שלאחרי הירידה דתשעה באב) היא עלי' גדולה ביותר.

ב) **ויש** לומר, דענין הנ"ל שהיו"ט דט"ו באב הוא לפי שאז היא העלי' שלאחרי הירידה דתשעה באב מרומז גם בזה שהענין הראשון שאירע בט"ו באב הוא שכלו בו מתי מדבר[10]. דענין מתי מדבר קשור עם תשעה באב, שבת"ב נגזר על דור המדבר שימותו במדבר ולא יכנסו לארץ, וגם קיום הגזירה היתה בתשעה באב, שבכל ת"ב

---

1) תענית כו, ב (במשנה).

2) ד"ה נחמו עת"ר [רישומי דברים דהמאמר נדפסו בסה"מ עת"ר ע' ריח ואילך. והנחה – שם ע' רכא ואילך]. וראה גם אוה"ת ואתחנן כרך ו ע' ב'קצז. ג"ך כרך ב ע' א'צו. וראה בארוכה ד"ה זה ה'תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"ג ע' רמא ואילך).

3) סוף שער חג השבועות – "דרוש על סוד ט"ו באב".

4) ראה סה"מ מלוקט שם הערה 7.

5) תענית ל, ב ואילך. ב"ב קכא, א. ולהעיר שבגמרא מנוים ו' ענינים, ובפע"ח שם ז'.

6) זהר ח"ב רטו, א. וראה גם שם ח"א קנ, ע"א. רכה, ס"ב. רמט, ב. ח"ב פה, ע"א. ובשמו"ר פט"ו, כו: כיון שבא שלמה נתמלא דיסקוס של לבנה. וראה הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ג ע' רמה הערה 39.

7) ראה זהר ח"ב קצד, א (הובא באוה"ת ואתחנן שם ע' ב'קצד) "מועד כו' יום חדוה דסיהרא לא שלטא בה פגימותא". ויש לומר, שגם חג השבועות, כיון שאינו ביום קבוע בחודש סיון וקביעותו היא יום הנ"א מט"ו בניסן (ר"ה ו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תצד), שייך ל"חדוה דסיהרא".

8) ראה בהנסמן בסה"מ מלוקט שם ע' רמא הע' 9.

9) ראה ב"ר פ"ו, ג. שמו"ר שם.

10) תענית וב"ב שם.

(דל"ט שנים האחרונות שהיו במדבר) היו עושין קבריהן[11]. והיו"ט דט"ו באב שבו כלו מתי מדבר הוא העלי' שלאחרי הירידה דתשעה באב[12] ומזה מובן גם בנוגע ל(עיקר) הירידה דתשעה באב שבו חרב הבית בראשונה ובשני[13] [ובפרט שגם גזירת החורבן היתה באותו היום[13] (תשעה באב דשנה ראשונה שהיו במדבר) שבו נגזר על דור המדבר שלא יכנסו לארץ, ושתי הגזירות היו בשביל אותו החטא (חטא המרגלים)[13], שבט"ו באב מאיר מעין הגילוי דלעתיד[14], שעיקרו[15] הוא בנין ביהמ"ק השלישי[16] — העלי' שלאחרי הירידה דחורבן בית ראשון ושני.

ג) וממשיך בהמאמר[17] ביאור השייכות דט"ו [באב] לביהמ"ק השלישי, שלע"ל יהיו גם ו"ה בבחינת י"ה, כמ"ש[18] ביום ההוא יהי' (יהי' הוא ב' פעמים י"ה)[19]. וכיון שיניקת החיצונים היא מבחינת ו"ה (זו"ן), משא"כ מבחינת י"ה (או"א) א"א להיות יניקה, לכן, לע"ל שגם ו"ה יהיו כמו י"ה, לא יהי' שייך אז חורבן וגלות. ומוסיף בהמאמר, שמהחילוקים בין י"ה (או"א) לו"ה (זו"ן) הוא, דאו"א הן תרין רעין דלא מתפרשין וזו"ן זיווגם הוא רק לפרקים[20]. ולע"ל שאז יהיו ו"ה כמו י"ה, גם ו"ה יהי' זיווגם בתמידות. ולכן, ביהמ"ק דלעתיד יהי' נצחי[21]. [דנוסף לזה שבביהמ"ק דלעתיד לא יהי' שייך חורבן לפי שלא יהי' שייך אז יניקת החיצונים, הנה גם הביהמ"ק עצמו יהי' באופן שאין שייך בו הפסק, אהל[22] בל יצעו בל יסע יתדותיו לנצח]. וזוהי השייכות די"ה [באב] לביהמ"ק השלישי, כי המעלה דביהמ"ק השלישי שאין שייך בו הפסק הוא לפי שיהי' בבחינת י"ה.

וממשיך בהמאמר[23] בביאור הענין דב' פעמים י"ה בהקדים הידוע[24] בענין ואתחנן בגימטריא תקט"ו[25], ת"ק עם ט"ו, דת"ק הוא ה' חסדים דאריך [שכל אחד מהם כלול ממאה] ולמעלה יותר ה' חסדים דעתיק, וענין תקט"ו הוא שה"ח דאריך ודעתיק

---

11) פרש"י ותוספות תענית ל, ב; רשב"ם ב"ב קכא, סע"א — מאיכ"ר פתיחתא לב.

12) להעיר שט"ו באב הוא בסמיכות להשבת שלאחרי ת"ב [שבת נחמו], שבו קוראין פרשת ואתחנן, שבה נאמר (ד, ד) ואתם הדבקים גו' חיים כולכם היום, שכבר כלו מתי מדבר (פרש"י חוקת כ, כב). וראה לקמן ס"ג, שט"ו באב שייך גם לענין תקט"ו, הגימטריא ד"ואתחנן".

13) ראה תענית כט, א. וש"נ.

14) ד"ה נחמו עת"ר (סה"מ עת"ר ע' רכ. שם ע' רל). ובאוה"ת ואתחנן שם (ע' ב'קצח) "יתראה בהנחמה בט"ו באב".

15) ראה ד"ה גדול יהי' כבוד הבית הזה גו' ה'תשכ"ב ס"ב וס"ב (לעיל ע' שלג).

16) ראה גם תענית כו, ב (במשנה) "וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו", ובחדא"ג מהרש"א שם "דאחמשה עשר באב קאי, שטעמי שמחתו . . תלויים בבנין המקדש".

17) ד"ה נחמו עת"ר — סה"מ שם ע' רכ. שם ע' רכח ואילך. אוה"ת ואתחנן שם ע' ב'קצא.

18) זכרי' יד, ט.

19) ל"ת להאריז"ל עה"פ. הובא בלקו"ת במדבר ז, ד.

20) זח"ג ד, א. ועוד. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' עז ואילך. וש"נ.

21) זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

22) ישע' לג, כ.

23) סה"מ עת"ר ע' רכ. שם ע' רל. וראה גם אוה"ת ואתחנן שם ע' ב'קצט (ושם ע' ב'קצו).

24) אוה"ת ואתחנן ס"ע קיד ואילך.

25) דב"ר פי"א, יו"ד. דעת זקנים מבעה"ת ר"פ ואתחנן.

מאירים בי"ה. וזהו גם חמש עשרה אמה קלעים לכתף[26], חמש עשרה (אמה) הוא י"ה וכתף בגימטריא ת"ק[27], וענין חמש עשרה אמה קלעים לכתף הוא המשכת עתיק בי"ה. וזהו גם ענין ב' פעמים י"ה, כי בחצר המשכן היו שני כתפים ובכל אחד מהם חמש עשרה קלעים[28], ושני פעמים חמש עשרה הוא ב' פעמים י"ה. ויש לומר, שהשייכות דחמש עשרה קלעים לכתף (המשכת עתיק בי"ה) עם ב' פעמים י"ה (שזו"ן הם כמו או"א) היא, כי מצד סדר ההשתלשלות, זו"ן הם למטה מאו"א, ובכדי שזו"ן יהיו כמו או"א הוא ע"י המשכת הכתר שלמעלה מהשתלשלות, ובכתר עצמו – עתיק. והחילוק דשני הביאורים (בהמאמר) הוא, שבביאור הראשון מדבר בענין העלי' דזו"ן, ובביאור השני מדבר בענין המשכת עתיק (השורש והסיבה להעלי' דזו"ן). וממשיך בהמאמר דט"ו באב שייך גם לביאור השני דשני פעמים י"ה, כי בט"ו באב הוא גילוי ה"ח דעתיק באו"א[29], וע"ז נמשך גילוי עתיק גם במלכות[30]. ועיקר גילוי זה יהי' לע"ל, אלא שמעין זה מאיר גם עכשיו בט"ו באב, כנ"ל (סעיף ב) שבט"ו באב הוא מעין הגילוי דלעתיד.

ד) **והנה** הטעם לזה שבט"ו באב מאיר גילוי זה הוא לפי שבט"ו באב הוא השלימות דהלבנה שלאחרי הירידה דתשעה באב (כנ"ל סעיף א). וצריך להבין, דעיקר קיימא סיהרא באשלמותא (בחמשה עשר בחודש) הוא רק בנוגע להגילוי שלה. דהלבנה עצמה היא בשלימות בכל ימי החודש, והמעלה דחמשה עשר היא שהשלימות דהלבנה היא בגילוי. וכיון שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק, צריך לומר, שהמעלה דחמשה עשר באב היא בענין הגילוי. וצריך ביאור, הרי בט"ו באב הוא מעין הגילוי דביהמ"ק דלעתיד, שיהי' (נוסף על הגילוי דבית ראשון ובית שני[31]) גדול מבית ראשון ושני[32], והגדלות דבית השלישי על בית ראשון ושני היא גדלות באין ערוך, וכמובן גם מהמבואר לעיל (סעיף ג) שביהמ"ק השלישי קשור עם ענין ב' פעמים י"ה שזו"ן יהי' כמו או"א ושבאו"א יהי' גילוי עתיק, ואעפ"כ, מקשרים המעלה דחמשה עשר באב עם זה שבחמשה עשר הוא שלימות הלבנה, שלימות בענין הגילוי[33].

---

26) תרומה כז, יד.

27) באוה"ת שם ע' קטז מציין ל"מאו"א אות ק' סל"ב, עמה"מ שער או"א פ"ל. ועיין בזה ג"כ בהרמ"ז ר"פ תרומה קכו, סע"א".

28) תרומה שם, יד-טו.

29) הרמז דענין זה ב"ט"ו באב": אב תוכנו הוא (גם) רצון (כתר), וט"ו הוא י"ה (חו"ב). וענין ט"ו באב הוא המשכת הכתר בחו"ב (אוה"ת ואתחנן כרך ו ע' ב' קצט).

30) כ"מ בסה"מ עת"ר שם ע' רלא.

31) ראה זח"ג רכא, א שבביהמ"ק השלישי יהיו כלולים (גם) בית הראשון והשני.

32) כמ"ש (חגי ב, ט) גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, ומפרש בזהר (ח"א כח, א. תקו"ז תיקון ח) שהבית הזה האחרון קאי על ביהמ"ק השלישי. וראה בארוכה ד"ה גדול יהי' כבוד הבית הזה גו' הנ"ל.

33) בהשיחות דהתוועדות זו (ט"ו באב ה'תשמ"ז (נדפס בספר השיחות תשמ"ז)) לפני המאמר, שתכלית בריאת הלבנה הוא להאיר על הארץ, ולכן, החסרון ד"להאיר על הארץ" (לפני מילוי הלבנה) הוא כמו חסרון בהלבנה עצמה, וע"י השלימות ב"להאיר על הארץ" (בט"ו בחודש) נעשה שלימות דהלבנה, שהיא משלמת כוונת בריאתה. אבל ענין זה הוא ביאור במעלת יום הט"ו בכלל, והדיוק בהמאמר הוא – הקשר דענין זה עם ט"ו באב.

גם צריך להבין, דכיון שהענין דחמשה עשר באב הוא ע"ד הענין דחמש עשרה אמה קלעים לכתף שהיו בחצר המשכן, שהי' עוד לפני הענין דחמשה עשר באב, גם לפני ענין הראשון שאירע בחמשה עשר באב, יום שכלו בו מתי מדבר [ויתירה מזו – גם לפני שילוח המרגלים שבשביל זה נגזר הענין דמתי מדבר], מהו גודל העילוי והחידוש דחמשה עשר באב, ועד שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב.

והנה ענין זה (שהיו"ט דט"ו באב קשור עם ענין הגילוי) מובן גם מזה שמהטעמים על קביעת היו"ט דחמשה עשר באב הוא לפי שהוא יום שכלו בו מתי מדבר (כנ"ל סעיף ב), דתוכן יום שכלו בו מתי מדבר הוא, שאז נתברר ונתגלה, איגלאי מילתא למפרע[34], שתשעה באב הוא יום שכלו בו מתי מדברי[11]. ואעפ"כ קבעו היו"ט בחמשה עשר באב, שבו נתברר ונתגלה שכלו מתי מדבר, כי יו"ט זה קשור עם ענין הגילוי.

ה) **ויובן** זה בהקדים, דכמו שהגזירה דמתי מדבר כלתה בת"ב, אלא שלא ידעו ברור עד שנתמלאה הלבנה ביום הט"ו[11], עד"ז הוא בהגזירה דחורבן ביהמ"ק והגלות, שביטול גזירה זו הוא בתשעה באב, דבתשעה באב נולד משיח[35], ובמוצאי תשעה באב מקדשין הלבנה שעניינה (דקידוש לבנה) הוא שהם[36] עתידים להתחדש כמותה[37], אלא שגילוי ענין זה (ובשלימות) הוא בט"ו באב, שבו הוא מילוי ושלימות הלבנה.

ובעומק יותר יש לומר, דזה שבתשעה באב היתה התחלת הענין דגאולה העתידה הוא לא רק ברגע שלאחרי החורבן שאז נולד מושיען של ישראל, אלא גם לפנ"ז. שהרי זה שעלה ארי' והחריב את אריאל הוא על מנת שיבוא ארי' ויבנה אריאל[38], דמזה מובן, שהכוונה דיבנה אריאל היתה לפני שהחריב את אריאל[39], אלא שאז, היתה כוונה ומחשבה זו בהעלם (בדרגא דמחשבה) ולא נמשכה בגילוי, בכדי שיוכל להיות חורבן ביהמ"ק, שע"ז דוקא יהי' בנין ביהמ"ק השלישי שגדול יותר מבית ראשון ושני, וברגע שלאחרי החורבן, הותחל הגילוי דגאולה העתידה, נולד מושיען של ישראל. אלא

---

34) ל' הש"ס – פסחים לא, רע"א. ועוד.

35) ראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד: איכ"ר פ"א, כא, שברגע שלאחרי החורבן, כשגעתה פרתו פעם שני', נולד מושיען של ישראל. ובפע"ח שער חג השבועות ספ"א מפורש שבט' באב נולד משיח, ולכן אומרים ברכת הלבנה במוצאי ת"ב לבשר כו' שהם עתידים להתחדש כמותה. ובשער הכוונות ענין ט"ב בסופו, דהטעם שאומרים נחם במנחת ת"ב הוא כי במנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם.

36) סדר קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

37) פע"ח שבהערה 35.

38) יל"ש ירמי' רמז רנט. וראה ד"ה גדול יהי' גו' הנ"ל ס"ג (לעיל ע' שלד).

39) להעיר ממאמר רז"ל (יבמות סב, ב) חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, דמזה מובן, שהפקידה היתה לפני יציאתו של הבעל (הקב"ה) לדרך.

ועפ"ז יש לומר שיצירת הולד נעשה מהפקידה שלפני החורבן, וברגע שלאחרי החורבן נולד מושיען של ישראל. וראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"ב ע' רסט.

שהלידה שבת"ב הוא רק התחלת הגילוי [כמובן גם מהענינים דת"ב שישנם גם לאחרי מנחת ת"ב וגם לאחרי קידוש לבנה במוצאי ת"ב[40]], ועיקר הגילוי הוא בט"ו באב. ועפ"ז יובן הקשר דמעלת חמשה עשר באב עם זה שבחמשה עשר הוא שלימות הלבנה, שהיא שלימות בענין הגילוי, כי ענין חמשה עשר באב הוא שבו הוא גילוי הגאולה שהיתה (בהעלם, במחשבה וכוונה) בת"ב.

ו) **ויש** לומר, דהטעם על זה שהציווי[41] ועשו לי מקדש, שהוא ציווי לדורות לעשות בית להי"[42] [ציווי על כל בתי מקדשות, כולל גם ביהמ"ק דלעתיד], נאמר (בגילוי) בנוגע לעשיית המשכן, הוא, לפי שבהמשכן הי' כלול בהעלם גם ביהמ"ק שהוא דירת קבע[43], וגם ביהמ"ק דלעתיד שהוא אהל בל יצען גו', עיקר ענין הקביעות (כנ"ל סעיף ג). וע"ד הידוע[44] בענין הגאולות, שבהגאולה דיציאת מצרים נפתח הצינור והיו כלולים בה כל הגאולות, כולל גם הגאולה העתידה. אלא שהגילוי דביהמ"ק השלישי ודגאולה השלישית הוא ע"י העבודה שבזמן הגלות, שהיא ע"ד עבודת התשובה. וכיון שביציאת מצרים היו ישראל במדריגת צדיקים[45], לכן, הענין דגאולה העתידה שכלול בהגאולה דיציאת מצרים, הי' אז בהעלם.

ועפ"ז יש לבאר זה שבחצר המשכן היו חמש עשר אמה קלעים לכתף, אף שענין זה שייך לביהמ"ק השלישי, כי במשכן הי' כלול גם ביהמ"ק וגם ביהמ"ק השלישי. ואעפ"כ לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, כי לפני חטא המרגלים, כאשר מצד סדר ההשתלשלות לא הי' נתינת מקום לחורבן ביהמ"ק ובמילא גם לא לבנין ביהמ"ק השלישי, הי' זה בתכלית ההעלם. ולאחרי חטא המרגלים, כשנגזר על דור המדבר שלא יכנסו לארץ וגם התחלת הענין דחורבן ביהמ"ק [כי אז היתה התחלת ההמשכה דביהמ"ק השלישי בהדרגא דמחשבה], הנה בחמשה עשר באב בכל שנה (מתחיל מחמשה עשר באב בו כלו מתי מדבר, ועאכו"כ לאחרי חורבן ביהמ"ק) הוא גילוי הפנימיות דחמש עשרה אמה קלעים לכתף שבחצר המשכן, שענינם הוא המשכת עתיק בי"ה ועי"ז גם במלכות, ענין אהל בל יצען, ביהמ"ק השלישי שאין (שייך) בו הפסק. ואז מתגלה גם הכוונה הפנימית של הבכי' דתשעה באב הראשון, ויבכו העם בלילה ההוא[46] שעי"ז נקבע בכי' לדורות[13], שהיא בכדי שתהי' הבכי' למעליותא דלע"ל, בבכי יבואו[47],

---

40) שו"ע או"ח סתקנ"ח.

41) תרומה כה, ט.

42) רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"א. וראה לקו"ש חכ"א ע' 149 ואילך. וראה גם שם ע' 264 ואילך.

43) ראה שמואל-ב ז, ו. פרש"י עה"פ. שהש"ר פ"א, טז (ג). זח"ב רמא, א. תו"א ר"פ ויגש.

44) סה"מ ה'תש"ח ע' 164. וראה ד"ה כימי צאתך גו' ה'תש"ב סיו"ד (לעיל ע' רלב).

45) סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שמ. תרנ"ב ע' ג ואילך. ועוד. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' רמג, ובהערה 12 שם.

46) שלח יד, א.

47) ירמי' לא, ח.

בכי' של שמחה[48] מצד התגלות מדרגות הגבוהות[49], וע"ד שאמרו רז"ל[50] גבי ר"ע שכשהשיג סודות התורה בשיר השירים זלגו עיניו דמעות, דמעות של שמחה מצד ריבוי האור[51].

ז) **וזהו** שבחמשה עשר באב היו[52] בנות ירושלים [ויש גורסין[53] – בנות ישראל] יוצאות וחולות בכרמים, שהמחול דחמשה עשר באב הוא בדוגמת ומעין המחול דלע"ל[54] שעתיד[55] הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכאו"א מראה באצבעו ואומר[56] הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, דביציאת מצרים אמרו „זה" פעם אחת (זה א־לי ואנוהו[58]) ולע"ל יאמרו שני פעמים זה[59] (הנה אלקינו זה גו' זה הוי' גו'). דביציאת מצרים שהיו אז במדריגת צדיקים אמרו זה רק פעם אחת – גילוי הוי' דז"א, ולע"ל, שיהיו במדריגת בעלי תשובה [דתשובה היא כפלים לתושי'[60]] יאמרו שני פעמים זה – גילוי הוי' דז"א וגילוי הוי' דעתיק[61]. וממשיך בכתוב נגילה ונשמחה בישועתו, דיש לומר, שישועתו (דהקב"ה) שלאחרי „זה" השני, הוא פנימיות עתיק. וכידוע[62] שלע"ל יהי' (גם) הגילוי דפנימיות עתיק.

ויהי רצון, שכל ענינים אלו יהיו בקרוב ממש, ובפרט לאחרי שאמרו בההפטורה דמנחת ת"ב קרובה ישועתי לבוא[63], שישועתי (דהקב"ה), הישועה שעלי' נאמר נגילה ונשמחה בישועתו, היא קרובה לבוא בקרוב ממש ובעגלא דידן, אמן[64] כן יהי רצון.

---

48) ראה גם אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' שעא) „בבכי יבואו כמו הבוכה מרוב שמחה שלא יוכל הכלי להכיל". ובהמשך הענין שם „כי יהי' הגילוי בזו"ן כמו באו"א ע"ד ביום ההוא יהי'".

49) כ"ה הלשון בתו"א שבהערה 51.

50) ראה זח"א צח, ב (במהנ"ע). ט"ז לשו"ע או"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש). וראה גם זהר חדש בראשית ז, א.

51) תו"א וישלח כו, א. לקו"ת תצא לו, ד. ועוד.

52) תענית כו, ב (במשנה).

53) ראה שינויי נוסחאות למשניות תענית שם. וש"נ. וראה שיחת ט"ו מנ"א ה'תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 255) הערה 45.

54) שלכן המימרא שבגמרא (סוף מס' תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים כו' (דלקמן בפנים) היא על מאמר המשנה יוצאות וחולות בכרמים.

55) סוף מס' תענית.

56) פרש"י שם.

57) ישעי' כה, ט.

58) בשלח טו, ב.

59) שמו"ר ספכ"ג.

60) ראה שמו"ר רפמ"ו.

61) אוה"ת נ"ך לישעי' שם ע' רד. וראה גם סה"מ תרנ"ד ע' קנד.

62) פע"ח שער הק"ש רפט"ו. לקו"ת שה"ש בסופו (נ, ריש ע"ג. נא, ג ואילך). ובכ"מ.

63) ישעי' נו, א.

64) ראה משנה סוף מס' תענית ובשינויי נוסחאות שם.